

BUITEN

1^E JAARGANG N^O. 15.

ZATERDAG 24 AUGUSTUS 1907.

Foto Aug. F. W. Vogt.

HET HAAGSCHE BOSCH.

BUITEN

Geïllustreerd Weekblad
aan het Buitenleven gewijd

REDACTIE:

HENRI VAN BOOVEN, te Hilversum, met medewerking van JHR. JAN FEITH en WILLEM MULIER.

MEDEWERKERS.

ARCHITECTUUR, (Gebouwen, wooninrichting, meubelen, verlichting, verwarming, enz.) TUINARCHITECTUUR, PLAATSBSCHRIJVING: W. BAX JR., WOUTER COOL, H. J. DAMMERMAN JR., J. W. HANRATH, PROF. K. SLUYTERMAN, LEONARD A. SPRINGER, D. F. TERSTEEG, J. H. DE VEER, P. WESTBROEK.

BLOEMEN- EN MOESTUIN; (Serres, kassen, enz. vruchtboomen, sierheesters). J. G. BALLEGO, K. BERENDSEN, JAC. B. BRINK, E. H. J. CUNAEUS, A. FIET, J. J. KRUYFF, A. SCHUTTEVAER, E. TH. WITTE.

FOKKEN EN KWEEKEN: (Paarden, runderen, vee, honden, pluimvee en ander gevogelte, vissen, bijen): F. BLAAUW, G. C. DUVAL VERWEY, J. KOOLMAN, CHR. H. J. RAAD, S. SPANJAARD LZN.

FOTOGRAFIE: J. A. BAKHUIS, F. F. BRUYNING JR., MARIE BIJL, WOUTER COOL, DR. A. J. M. GARJEANNE, G. A. M. GARJEANNE, R. TEPE, MEV. C. DE VRIES-BLOM.

HYGIËNE, (Tuinsteden) OPVOEDING EN ONDERWIJS: J. BRUINWOLD RIEDEL, G. H. DEMMINK, J. C. G. GRASÉ, G. OOSTERBAAN.

LANDBOUW, LANDBOUW-ECONOMIE, HEIDEONTGINNING EN BOSCH-CULTUUR: (Cultuurplanten, woudflora, veredeling van gewassen, enz.) L. BROEKEMA, F. F. BRUYNING JR., V. R. Y. CROESEN, S. R. VON FRANCK, P. FRANSEN JZN., J. RINKES, BERGER, J. Z. TEN RODENGATE MARISSSEN, A. J. VAN SCHERMBEK, C. G. SPENGLER, DR. J. J. OTT DE VRIES.

LEVENDE NATUUR EN LETTERKUNDIGE BIJDAGEN: M. J. BRUSSE, MEVR. A. BIJL-VAN SLOOTEN, BERN. CANTER, J. DAALDER DZN, HENRI M. DEKKING, DREVES UITTERDIJK, DR. A. J. M. GARJEANNE, G. DE GRAAF, E. HEIMANS, J. HORA ADEMA, DR. EDW. B. KOSTER, LODE BAEKELMANS, JOH. DE MEESTER, HENRI MEIJER, P. TEUNISSEN, J. REDDINGIUS, F. DE SINCLAIR, J. H. DE VEER.

METEOROLOGISCHE EN ASTRONOMISCHE MEDEDEELINGEN: DR. C. SCHOUTE, J. VAN DER BILT, PROF. DR. A. A. NIJLAND.

SPORT: (Cricket, golf, hockey, kaatsen, lawtennis, voetbal, ijskolf (bandy), enz.; paardensport; jacht en jachthonden; automobilisme, wielrijden, toerisme; roeien, zeilen, zwemmen, vissen, watertochtes; biljarten, schermen, vuistvechten, enz.; wedstrijden) H. F. ADAMS, LUIT. H. BIERMAN, J. COUCKE, PROF. P. H. DAMSTÉ, W. H. R. VAN MANEN, W. WESTRA.

INHOUD:

Uit eene Drentsche Veenderij, door J. Z. ten Rodengate Marissen . . .	blz. 170
Het moderne buitenleven . . .	170
De Goudvisch, door P. Fransen Jz.	171
Varia	171
Het Haagsche Bosch, door W. M., geïllustreerd	171
Rikki-Tikki-Tavi, door R. Kipling, geïllustreerd	blz. 169, 172 en 173
Tentoonstelling van Gooische Oudheden in het Stadhuis te Naarven, door F. W. Drijver, geïllustreerd	blz. 173
Bij vreemde menschen, door H. v. B. (wordt vervolgd).	174
Grove aennen, door E. Heimans	175
In de Automobiel, geïllustreerd	177
Hamptoncourt en de Houseboats, door Anna Bienfait, geïllustreerd	178
Lupinen, door J. Z. ten Rodengate Marissen, geïllustreerd	179
	180

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Bij iedere rubriek wordt gelegenheid voor correspondentie opengesteld en gelieve men vragen aan de Redactie te richten. Fraaie foto's zullen gaarne ter beoordeling ontvangen worden. Te adresseeren zijn naam en adres te vermelden; ook achter op de foto's. Van tijd tot tijd zullen prijsvragen voor de beste foto's op een of ander gebied worden uitgeschreven. De Uitgevers verzoeken beleefdijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene annonce, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Uitgave van SCHELTEMA & HOLKEMA'S BOEKHANDEL
K. Groesbeek & Paul Nijhoff - AMSTERDAM -

UIT EENE DRENTSCHE VEENDERIJ.

NA het voltooiën van mijn opstel over eene Drentsche Veenkolonie, zie N°. 11 van dit Blad, wensch ik nog een korte uiteenzetting te geven van de bereiding van korte of baggerturf. In Drenthe wordt het meeste veen in lange, smalle strooken vergraven, in zoogenaamde putten van willekeurige lengte met eene breedte van ongeveer 2,50 - 3,75 M. De bovenste losse laag is ongeschikt voor ver-turving: ze wordt in 't voorjaar, of ten deele reeds eerder, bij het gereed maken van den put tot eene diepte van 50 c.M. afgegraven of afgebonkt. Deze bolster of bonkaarde komt dus terecht op den diluvialen ondergrond van den put van 't vorig jaar en is later van groote beteekenis voor het „toemaken”, d.i. voor het ontginnen van den afgeveenden grond tot bouwland. Het aldus blootgelegde turfveen kan dikwijls in zijn geheel verturfd worden, maar vaker graaft men van de bovenste laag lange of steekturf en bereidt de benedenste veenspecie tot korte of baggerturf. Het komt echter ook voor, dat de geheele veen-massa, van boven naar beneden, tot baggerturf wordt verwerkt.

Onze beide foto's, die niet in het Valther-, maar in het Exloër-veen werden genomen, stellen een dergelijk geval voor.

Baggerturf komt veel overeen met sponturf, die o.a. in Fries-land en in de omgeving van Amsterdam wordt gemaakt. De bereiding is vrijwel dezelfde, maar de afmetingen verschillen. Sponturf is altijd hooger en op doorsnede vierkant; baggerturf iets lager en op doorsnede rechthoekig. Sponturf doet denken aan een vierkant balkje van geringe lengte; baggerturf heeft overgeveer het formaat van een stevig vierkant plankje. Daarbij is de meeste sponturf afkomstig van laagveen, de meeste baggerturf van hoogveen.

De bereiding van baggerturf verloopt in twee stadiën: het maken en het drogen van de natte modder. 't Eerste, dat vroeger uitsluitend uit de hand, tegenwoordig ook door machines geschiedt, wordt door onze foto's voorgesteld. Op de eerste is echter ook iets van het droogmaken te zien.

't Baggeren uit de hand is het werk van zoogenaamde baggerlieden, die zich daartoe tot tweetallen of spannen vereenigen. Naast den turfput ligt de houten baggerbak, ruim 2 M. in 't vierkant, met lage zijwanden, waarvan drie rechtop staan, terwijl de vierde of achterzijde helt onder een hoek van 45°. De eene baggerman — in 't laagveen de spitter of trekker — bevindt zich in den turfput en werpt met den baggerstek voortdurend veenspecie in den bak, zoo nu en dan, als 't noodig is, met den schepmer ook water. Zijn kameraad — in 't laagveen de men-ger — neemt de veenkluiten in ontvangst en tracht deze zowat met de voeten als men den viertandigen baggerklauw zoogden mogelijk tot eene gelijkmatige modder te vermengen, daarbij zorg dragende, dat alle vreemde bestanddeelen, vooral kienhout, zoo veel mogelijk worden verwijderd. Is de bak vol en de modder goed vermengd, dan wordt deze met den boezemschop over het hellende achteromschot naar buiten gewerkt, zoo noodig met den overhaler verder getrokken en in eene laag van bepaalde dikte over het vooraf vlak- en schoongemaakte zetveld uitge-spreid.

Tegenwoordig geschiedt het bereiden van de modder ook machinaal. Eene baggerturfmachine, in beweging gebracht door eene kleine locomobile, doet dan het werk van den menger en ver-richt dit werk niet alleen goedkoper, maar ook beter. De modder wordt gelijkmatiger, dus de kwaliteit van de turf voor-treffelijker, zoodat de machinale bereiding vooral van groote beteekenis is voor die veensoorten, waarvan op de gewone wijze tenauwernood verkoopbare turf is te maken. Het veen wordt op de gewone wijze, dus met den baggerstek uit den put gegraven en geworpen in de bakjes van een Jakobs ladder. Deze stort de kluiten in een trechter, waarna ze in de eigenlijke machine met water vermengd, door ronddraaiende assen met schijven, messen en tanden tot eene homogeen massa worden verwerkt, welke aan de achterzijde gestadig op het veld uitvloeit en vervolgens met boezemschop en overhaler tot de vereischte dikte wordt uitgespreid.

De verdere behandeling van de natte modder is het werk van den droogmaker. Reeds spoedig wordt de eenigszins gedroogde massa voor den eersten keer getrapt: de droogmaker heeft dan breede plankjes of trippen, z.g. domperstrippen, onder de voeten en steunt op een paar polsstokjes. Voor de tweede maal wordt de modder getrapt met kleinere, z.g. aftrapperstrippen: men geeft dan meteen met behulp van rijer en blokker — twee gereedschappen, die op een markeur gelijken — door lijnen de afme-tingen der turven aan. Later worden deze lijnen met het steek-ijzer doorgestoken: de droogmaker loopt dan op de allerkleinste, op z.g. steektrippen. Tegenwoordig gebruikt men in plaats van het steekijzer ook een toesteltje op twee wieltsjes, waarmee de modder niet gestoken, maar gesneden wordt: naar onze meening is dit geen verbetering. Nog later worden de losse turven opgedijkt en omgelegd, soms ook opgekamd, om verder te drogen en eindelijk bij voldoende droogte in groote ronde hoopen, in zoogenaamde stobben, samengebracht. De vervener heeft dan droge baggerturf en ziet verlangend uit naar schippers, die ze tegen een behoorlijken prijs willen verzilveren.

J. Z. TEN RODENGATE MARISSSEN.

HET MODERNE BUITENLEVEN.

ONDER dit hoofd wil ik trachten alles bijeen te brengen wat op Technisch-Huishoudelijk gebied het „Buitenleven”, waarvan ik zoo'n warme aanhanger ben, aangenamer en gemakkelijker te maken. De moeilijkheden, die het „Buitenleven” bood, schenen langen tijd onoverkomelijk, thans dank zij het rusteloos streven van hen, die deze vraagstukken onder de oogen zagen, behoort de Plattelander geen der materiele gemakken en voordeelen te missen, die het stadsleven met al zijne enorme tekortkomingen, waar het geldt gezondheid, zedelijkheid, schoonheid en het grootste, steeds hooge, reine natuurgelot, der zosten eeuw biedt. Waar zal ik mij buiten of in de stad vestigen? vooral met het oog op onze kinderen, dat is het toekomstig geslacht, niet twijfelachtig zijn.

De mensch behoort tot de Licht- en Luchtwezens, waar de ont-

misbare factoren voor zijn voortbestaan en ontwikkeling, Licht, Lucht en Ruimte in de volste mate aanwezig zijn, daar behoort ieder die zijn kind buitenleven *kan* geven en het *niet* doet, hem datgene onthoudt, wat van niet te overschatten waarde voor zijn lichamelijke en geestelijke vorming is.

Het Buitenleven haat onnatuur, conventie, mode, slechts wat in de praktijk van het leven goed en bruikbaar blijkt, verkrijgt gekeerde kan beweren: alles is daar mode, conventie, *onnatuur*, Vooral het gemis aan Licht, Lucht en Ruimte maakt van den *vrij* geboren mensch een slaaf van al de verkeerdheden, die een openhooping van menschen onvermijdelijk met zich moet brengen.

Door de verbeterde verkeerswegen is in den lateren tijd velen mogelijk geworden aan hun „Drang naar Buiten” gevolg te geven, al bestaat dit „Buitenleven dan ook in niet veel meer en ben ik er van overtuigd, dat dit langzamerhand er toe voeren moet, dat ook de bezigheden meer en meer „naar buiten” verplaatst zullen worden en wij daardoor geleidelijk in de zoogenaamde „Tuinsteden” zullen ingroeien. Een tuinstad toch is niet een Villapark! niet een arbeiderskolonie! het is meer dan dat, het is een volledig organisme, dat naast Werk, Brood en Ontwikkeling voor *allen* door volmaakte hygiënische omstandigheden, haar bewoners gezondheid, kracht en levenslust geeft.

Waar de voeling met de groote stad een zoo innige is, als thans het geval, kan het niet anders of het streven om ook „Buiten” van dezelfde materiele gemakken te genieten als in de stad, moet krachtig zijn en eerst dan zal de bevrediging volkomen zijn, wanneer men op deze punten niet meer bij den stadsbewoner achterstaat.

Men kan de groote materiele vraagstukken voor den Platte-lander gevoegelijk samenvatten in vier Hoofdgroepen, die voor den grooten stadsbewoner reeds lang hun oplossing vonden, doordien hier de samenwerking van velen vermocht te doen wat den enkeling onmogelijk was.

Op samenwerking met bureu en vrienden kan men *Buiten* niet rekenen, aangezien de afstanden te groot om voor de enkele gebruikers de kostbare inrichtingen te maken, die ons in de steden ten dienste staan.

Buiten is het „Selfhulp” in ruime mate, we moeten onze eigen kleine Conservenfabriek, onze eigen Waterleiding en Lichtfabriek, onze eigen Brandweer hebben en dat maakt juist het Buitenleven zoo aantrekkelijk, dat we niet maar met een geldstuk in de hand behoeven te staan om alles te krijgen wat men verlangt, maar dat men zelf moet denken, zorgen, arbeiden, ook al is men rentenier, om de dagelijksche behoeften bevredigd te zien.

Over een en ander in een volgend artikel nader.

DE GOUDVISCH.

WAT zou het buitenleven veel van zijne aantrekkelijkheid verliezen, wanneer de eentonigheid van het landschap niet werd gebroken door heerlijke waterpartijen, bevolkt met hare altijd even dartele, even levendige bewoners. En zij, die zich niet mogen verheugen in het bezit van een vijver op hun landgoed of villa, trachten zich voor dit verlies schadeloos te stellen door het aanleggen van een grooter of kleiner aquarium. Het meerendeel onzer zal zich met het bezit van dit laatste wel tevreden moeten stellen. Een der meest geliefde bewoners is wel de Goudvisch. Ja, het is niet te veel gezegd, als wij beweren, dat hij door den mensch tot huisdier is gemaakt. Oorspronkelijk behoort hij in China en Japan tehuis en staat daar bekend onder den naam van King-Jo. Wanneer ze uit Oost-Azië naar Europa zijn overgebracht is vrij wel onzeker en doet ook weinig ter zake. De een beweert, dat zulks in 1611 geschiedde, een ander noemt weer de jaren 1691 of 1729. Waarschijnlijk zijn ze door de Portugeezen naar Portugal overgevoerd, waarvan zij hun weg gevonden hebben over geheel Europa. In sommige landen worden zij tegenwoordig zelfs in het wild aangetroffen en bevolken rivieren en stroomen. En waar dit niet het geval moge zijn, daar treft men toch vaak fokvijvers aan, wier kweekelingen heinde en ver verzonden worden. Vooral de kweekerijen in den omtrek van Le Hâne zijn bekend. Door een zachte en doelmatige behandeling kan men 't zoover brengen, dat de Goudvisch drie à viermaal per jaar kuit schiet. Ook heeft de verstandige kweeker het in zijne macht de kleur te wijzigen. De Goudvisch behoort tot de Orde der Luchtbuisvissen, tot de Familie der Karpers. De kweekerij wordt derhalve op ongeveer dezelfde wijze uitgeoefend als die der laatste. Een variëteit is de Zilvervisch, en die met zwarte vlekken. De Chineezen vooral zijn meesters in het kweken van verscheidenheden.

In vijvers gehouden, kunnen zij door geduld en zachtzinnigheid zoo tam gemaakt worden, dat zij op het geroep of gefluit van den verzorger aan den oever komen, om uit zijne handen hun voedsel te ontvangen.

Een paar Goudvissen in een kom leveren een treurig gezicht op. Alle leven en beweging gaat in hun enge gevangenis te loor. Zij leiden een kwijnend bestaan en sterven weldra door ondoelmatige verzorging, door gebrek aan lucht of door te veel of te weinig voedsel.

Een goudvischkom is een waar marteltuig.

Wel tien jaar kan men genot van zijne beestjes hebben, wanneer men ze in een klein aantal houdt in een goed ingericht aquarium, waar iedere visch minstens beschikken kan over één d.M.³ helder water. Aangezien het weerstandsvermogen van den Goudvisch niet bijster groot is, vereischt zijne verzorging heel wat oplettendheid. In den zomer behoort het water dagelijks, in den winter drie à vier keer per week verfrist te worden. Men moet daarvoor steeds hetzelfde soort van water gebruiken, niet *nu* eens *regenwater*, dan weer *wel-* of *rivierwater*. De temperatuur van het water moet zoo mogelijk standvastig zijn. Regenwater met veel waterluisjes erin is de geliefde verblijfplaats van den Goudvisch. Die gedurige verwisseling is noodzakelijk wegens het verlies van zuurstof, door de ademhaling en de verontreiniging, teweergebracht door het toegediende voedsel. Nooit mogen de vischjes beschadigd worden en zelfs eene aanraking met de hand, hoe voorzichtig ook, heeft dikwijls den dood tengevolge. Bij het toedienen van versch water wordt het gebruikte dus voorzichtig afgetapt door een kraan en het versche toegelaten door een zuighevel. Waar beide ontbreken worden de vischjes met een zijden netje uit het aquarium geschept, hetwelk daarna geheel gereinigd moet worden. Een goed aquarium behoort behoorlijk diep te wezen en op een beschaduwde plaats te staan, daar zonnestralen en een te hooge kamertemperatuur nadeelig op de diertjes inwerken. Grotwerk en een verzameling waterplanten verhoogen niet alleen het pittige van het aanzicht, doch zijn voor de diertjes noodzakelijk. De bodem dient bedekt te zijn door een laagje kiezelsteentjes en uitgewasschen zand. Dit bevordert mede het zuiver blijven van het water, omdat de uitwerpselen daaraan blijven hangen.

De voeding der Goudvissen geschiedt meermalen hoogst ondoelmatig. Broodkruimels, ouwel en dergelijke zijn daarvoor totaal ongeschikt. Zij bederven slechts het water. Miereneieren, vliegen, eierdooier en zoo tusschenbeide een paar fijne stukjes sla, daarbij is de Goudvisch vlug en tierig. Men voedere noch *te veel* noch *te weinig*. Daarbij dient de matigheid betracht te worden. Het eerste geeft allicht aanleiding tot diarrhee of verstopping, waarop onvermijdelijk de dood volgt. In de zomermaanden is het verstreken van voedsel om de drie of vier dagen voldoende. In November, December, Januari en Februari doet men het best *geen* voedsel te verschaffen. In Maart, April en Mei verstrekt men slechts een geringe hoeveelheid, teneinde de maag weer eenigzins aan het gebruik te gewennen. Dit komt geheel en al met den aard van den Goudvisch overeen.

Daar deze diertjes zeer gezellig zijn, moet men ze nooit afzonderlijk houden, minstens twee of drie bijeen. Sterft er een dan geve men den overblijvende onmiddellijk een plaatsvervanger, daar deze anders zijn makker in den dood volgt.

Bij eene goede oppassing kan men van deze diertjes heel wat plezier beleven.

P. FRANSEN Jz.

V A R I A.

Een aardig spel voor buitenmensen is het *B a d m i n t o n s p e l*, het is overal, bij regenachtig weer zelfs op de binnenplaats of in een zaal te beoefenen. Men kan het beschouwen als een inleidende oefening voor het veel vermoeiender en ingewikkelder lawn-tennis, daarom kunnen zoowel oudere als jongere personen het spelen. De heer Eilers te Amsterdam heeft de Engelsche regels van dit spel in het Hollandsch uitgegeven, wij kunnen de lezing daarvan ten zeerste aanbevelen.

* * *
Laatst lazen wij in een onzer sportbladen, dat de levensvatbaarheid van het cricketspel in ons land afhangt van enkele bekende re klas spelers. Ten deele slechts zouden wij deze bewering durven onderschrijven. Zeer zeker houden mannen als Feith, Hisgen, Posthuma den gang er in, niet alleen door hun uitgebreide kennis van het spel, waar ook door hun persoonlijke invloed vooral op jongere spelers, maar wij vragen: „zou de Nederlandsche Cricket-Bond in deze ook niet zeer veel kunnen verrichten? b.v. door het aanstellen in verschillende groote steden van ons land, van personen, zeer goed op de hoogte van het spel, die pas beginnende spelers praktisch onderrichten in alle onderdeelen, die evenals in Engeland in de County-Clubs tot taak hebben, jeugdige spelers met veel aanleg op te sporen en ze onder de leiding te brengen van bekende professionals. Bij ons zou het zich dan moeten bepalen tot het vinden en opleiden”, de professionals bestaan gelukkig in ons land niet. Men voert wellicht aan: maar iedere club zorgt toch voor eigen leden. Dat is dunkt ons niet genoeg: onder-vinding heeft ons geleerd, dat in een kleine plaats vooral tal van jongelui kunnen gevonden worden, die een buitengewonen natuurlijke aanleg bezitten voor cricket. Onder elkander zullen die jongens nooit iets bereiken, daar zij hun fouten van elkander afkijken en ze ten slotte niet dan met groote moeite kunnen afleeren ook al komen ze later onder goede leiding. Wij kennen echter jongelui van 13 à 14 jaar, die het spel dit jaar *voor het eerst* spelend reeds nu een lang niet te versmaden steun voor een goede re klas club zouden zijn, juist omdat ze systematisch werden getraind. Een merkwaardige proef werd met die jongens genomen: de eerste drie weken kregen ze geen bat in handen, maar oefenden zich alleen in bowlen, langs den grond en door de lucht fielden, wicket-keepen en gooien. Nu aan het einde van dit seizoen, zijn ze rijp voor de re klasse.

Foto Aug. F. W. Vogt.

DE GROOTE VIJVER.

HET HAAGSCHE BOSCH.

(Slot).

UIT het jaar 1611 bestaat er een kaartje, waarop reeds de Benoorden-, de Bezuidenhoutsche weg en de rijweg naar Leiden staan. Het bosch werd toen ten noorden door Arentsdorp en ten Zuiden door den Veepolder begrensd. Op een kaart van 1712 komt bovendien nog een Lage Rijweg voor, die over het beekje gaande naar de in 1625 gebouwde „Oranjezaal” leidt, welk beekje thans bij den z.g.n. Lammenhoek van de groote Vijvers naar de Beekvijver leidt. Prins Maurits liet nog herten en hinden uit Engeland komen om de jacht te verlevendigen, doch daarna vindt men over de jacht niet veel vermeld. Van 't jaar 1753 bestaat er een ordonantie van Koningin Anna, waarbij het verboden wordt paarden, rijtuigen of vee door 't bosch te leiden, lastende „een ieder die 't aangaat zich precieselijk hiernaar te reguleren.”

Tenten, oudtijds „vuydecoes” genaamd, moest Filips de Goede er al uit weren en zoo viel er steeds heel wat te ordonneeren om het plantsoen in stand te houden. In Koning Lodewijk's tijd kampeerden er Fransche soldaten in 't Malieveld. In 1813 werd den opperhoutvester Baron van Heeckeren van de Cloese gelast het bosch in kaart te brengen, met het doel het na tien jaren perceelsgewijs te vellen en te verkoopen.

Ook dit snoode plan werd gelukkig niet ten uitvoer gebracht en Koning Willem I trok zich het lot van het aloude wildpark aan en ordonneerde menige verbetering.

Deze bijzonderheden aan het opstel van J. Kuyper ontleend, willen wij besluiten met nog twee belangrijke gebeurtenissen te memoreeren, de afzonderlijke regeling van den waterstand en het aanleggen der vijvers, wat in 1819-21 plaats had.

* * *

Zie hier dan eenige grepen uit de geschiedenis van een groepje boomen, overblijfselen uit het grijs verleden, die zich van geslacht tot geslacht verjongd hebben, een enkelen den tand des tijds trotseerenden beuk of eik daargelaten. Sinds Juli 1884 bestaat er nu een commissie voor het werkplan van het bosch, edoch in 1896

bleek het noodig, dat op initiatief der symphatieke vereeniging „Die Haghe” de aandacht op dit troetelkind der Hageaars werd gevestigd. De Heer Löhms gaf aan de commissie, toen gevormd, zijn beste krachten en het behoud van het bosch bleek weer verzekerd. (Over deze episode leze men F. B. Löhms' „Het Haagsche Bosch”, Mouton en Co. en „Jets over het Haagsche Bosch” door Mr. H. F. Baron v. Zuylen van Nijvelt in 1860 verschenen).

En het dient gezegd, men moet het bij 'n vluchtige wandeling erkennen, het bosch toont heden ten dage alle verschijnselen van een weldoordacht boschbeheer.

* * *

Ja, het is voorzeker een genot te wandelen in de koele drevlen van het Haagsche Bosch, opgaande door een der breede rechte lanen langs de Maliebaan tot om en de bij het societeitsgebouw, dan dwalend om de twee groote vijvers, die zoo heerlijk te droomen liggen in 't ruischend gewaad der veeltintige kronen van beuken, linden, eiken en zoovele anderen, wier geurig weelig kleed in sierlijke lijntjes rankt naar 't stille watervlak. Dan stil te zitten kijken, naar 't statig beeld dier vele kleuren, waarboven de witte wolken komen aanzeilen in het groote, oneindige blauw! Of 's avonds in den zomer, gezeten aan het groote vijvervlak, het zonnegoud te zien dartelen tusschen 't kantwerk der boomkruinen, tot het wegstervend licht dit donker filigraanwerk omtoovert in cathedraalen vol groote boogvensters, waardoor het licht brandt in gebroken stukjes goud en rood, tot allengs ook dit versterft en 't bosch zoo stille staat te mijmeren, oprijzend uit de bijna zwarte koele wateren, waarop geruischloos zwanen glijden.

En zoekt men eenzaamheid, vlak bij 'n woelig drukke stad, dan nog dieper 't bosch in, waar die intieme plekjes zich rijen langs de beek en de kleine vijvertjes, waar stilte is en vogelenzang in 't ruchtloos blaadrendak.

Dankbaar gedenkt men dande opofferende Haagsche poorters uit het jaar 1572, zonder wie deze „kleine history” van 'n groepje boomen ongeschreven zou gebleven zijn.

W. M.

RIKKI-TIKKI-TAVI.

„Z^{OO}N van den grooten man, die Nag doodde!” siste zij. „zit stil. Ik ben nog niet klaar. Wacht even. Zit stil alle drie! Als ge beweegt, bijt ik, en als ge u niet beweegt, bijt ik. Gij dwaze menschen, die mijn Nag om het leven bracht!”

Teddy's oogen waren op zijn vader gericht en alles wat deze kon doen, was hem toe te fluisteren: „Stil zitten, Teddy. Niet bewegen, Teddy! Stil blijven zitten!”

Nu kwam Rikki-tikki te voorschijn en riep: „Kijk eens om Nagaina, keer je om en vecht met mij!”

„Alles op zijn tijd,” zeide deze, zonder hare oogen te bewegen: „dadelijk zal ik met jou afrekenen. Kijk eens naar je vrienden. Zij zitten stil en zijn bleek van angst. Zij durven zich niet te bewegen en als jij een stap nader komt, bijt ik ze.”

„Ga eens naar je eieren kijken,” zei Rikki-tikki. „in het meloenbed bij den muur. Ga er eens naar kijken, Nagaina!”

De groote slang keerde zich een weinig om en zag het ei liggen. „Geef het aan mij,” riep zij.

Rikki-tikki legde zijn pooten op het ei en zijn oogjes werden bloedrood. „Wat geef je voor een slangen-ei? Wat voor een jongen cobra? Wat voor een jongen koningscobra? Voor het laatste, het allerlaatste van het broedsel? De mieren hebben al de andere opgegeten!”

Naina keerde zich nu geheel om, alles vergetende voor het éne ei; en Rikki-tikki zag, dat Teddy's vader zijn groote hand uitstak. Teddy bij den schouder greep en hem achter de tafel duwde, waar de thee-kopjes op stonden, veilig en uit het bereik van Nagaina.

„Gefopt, gefopt, gefopt! Rikk-tikk-tchk!” schreeuwde Rikki-tikki. „De jongen is veilig en ik heb Nag gisteren doodgebeten in de badkamer!” Toen begon hij op en neer te springen met alle vier pooten tegelijk en den kop dicht bij den grond. „Hij smect mij heen en meer, maar kon mij toch niet afschudden. Hij was reeds dood, toen de groote man hem in tweeën sloeg. Ik heb het gedaan! Rikki-tikki-tchk-tchk! Kom, Nagaina. Kom en vecht met mij! Je zult niet lang weduwe zijn!”

Naina zag, dat zij den kans om Teddy te dooden, verloren had en het ei lag tusschen de pooten van Rikki-tikki. „Geef mij dat ei, geef mij het laatste van mijne eieren, en ik zal weggaan en nooit meer terugkomen,” zeide zij, haren kop buigende.

„Ja, weggaan moet je en nooit meer terugkomen ook; want je gaat bij Nag op de vuilnishoop. Vecht, weduwe! De groote man heeft zijn geweer reeds gehaald! Vecht!”

Rikki-tikki sprong nu om Nagaina heen, zorgende steeds buiten haar bereik te blijven en zijne oogjes gloeiden als kooltjes vuur. Nagaina vloog op hem toe. Rikki-tikki sprong voor- en achteruit. Telkens viel Nagaina aan, maar kwam telkens neer met een slag op de mat der waranda en nam dan weder een nieuwen aanloop. Toen ging Rikki-tikki in kringen om haar heen dansen om achter haar te komen, maar Nagaina zorgde haren kop steeds bij den zijnen te houden, zoodat het geritsel van haren staart geleek op het warrelen van droge bladeren, voortbewogen door den wind.

Rikki-tikki had het ei vergeten. Het lag nog in de waranda en Nagaina kwam er steeds dichterbij, totdat zij op het laatste, toen Rikki-tikki even adem schepte, het in den bek nam, de waranda afkroop en als een pijl over het pad vloog met Rikki-tikki achter haar aan.

(Wordt vervolgd).

Foto Aug. F. W. Vogt.

HUIS TEN BOSCH.

Tuindetail met marmerbeeld op marmervoetstuk. Zoon van Ceres biedt Juno een gouden appel aan.

Foto Aug. F. W. Vogt.

HUIS TEN BOSCH. GEZICHT OP DEN GROOTEN VIJVER.

Foto Aug. F. W. Vogt.

HUIS TEN BOSCH. Drie marmeren beelden. Ceres, Vesta, Demeter.

Foto Ang. F. W. Vogt.

BLARICUMSCHE VROUW AAN HAAR SPINNEWIEL.

Tentoonstelling van Gooische Oudheden in het Stadhuis te Naarden.

„EEN stadje vol historie” heeft iemand het nu wel stille maar toch vriendelijke vestingplaatsje genoemd, dat eens de hoofdstad was van het Gooi en herhaaldelijk in 's Lands historie een voorname rol speelde. Naarden heeft een goed verleden achter zich. Maar het ging hier als elders: met het verval kwam ook de verachting. Misschien heeft Mr. Jacob van Lennep er geen goed aan gedaan met zijn minder hoffelijke zinspeling op Naarden's naam. Hoe dit zij, mij verheugt de gedachte dat het door hoge wallen aan het oog der wereld onttrokken stadje in deze dagen bewijs geeft van te willen opleven. Het heeft veler aandacht op zich weten te vestigen, op haar roepstem hebben reeds velen, die in haar omgeving of verder af wonen, zich opgemaakt, hun schreden richtend naar het oud en eerbiedwaardig Stadhuis, proeve van bouwkunst uit de laatste jaren der zestiende eeuw. En ik mag er met blijdschap aan toevoegen dat, ik nog niemand ontmoette, die zich ook maar in 't minst beklagde over zijn gang naar het „Raadhuis”, dat om zijn forschen bouw en meesterlijke betimmering altijd het bezien meer dan waard is, maar inzonderheid thans de moeite loont van een bezoek.

Immers daar is in verschillende zalen bijeengebracht een merkwaardige verzameling van voorwerpen, grootere en kleinere, uit vroeger en later dagen, die nauw verband houden met de geschiedenis van Naarden en het Gooi, nauw verband houden met het leven van hen, die er eenmaal woonden of nog wonen.

Het zou ondoenlijk zijn in enkele kolommen van dit tijdschrift ook maar te noemen al wat zich aan het oog van den bezoeker vertoont. Een enkel kijkje op en een paar regels over de Tentoonstelling van Gooische oudheden moge voldoende zijn om bij velen den lust te wekken tot een persoonlijk bezoek. Met den beschrijvende catalogus als gids zal men een omwandeling zich niet beklagen.

Eeuwen terug voert ons met onze gedachte die eeuwenoude *Germaansche Haardstede*, opgedolven uit de heide, vertegenwoordigend een stukje beschavingsgeschiedenis. Hoe geheel anders moet toen het leven geweest zijn als thans — let slechts op die zoo primitieve steenen werktuigen, die eens handig verborgen waren onder de dekplaten (de plat liggende steenen) rondom den haard, nu in de nabijstaande vitrine uitgesteld. Primitief is dat alles en toch wat moet daar een denken en werken vooraf zijn gegaan eer dit alles zoo was als ons oog het hier ziet. Inderdaad ook in dezen eenvoud ligt bekoring!

Maar kom, wij mogen niet te lang toeven bij een enkel stuk van deze uitgebreide verzameling, wij moeten in het zoogenaamd „voorhuis” toch ook even stilstaan bij het kunstig gepenseeld doek, dat ons het „Kind van Staat” laat zien, die eens „Holland's sleutel uit der Franschen ijzeren vuisten wrong”. En wij zouden hier bij nog heel wat meer kunnen stilstaan, ware het niet, dat het vele bezienswaardige in de „Raadzaal” — op zich zelf reeds een be-

zienswaardigheid — onze aandacht komt vragen. Daar is hier veel en velerlei — aan het oude Gooische porcelein komt een ereplaats toe. Tusschen de jaren 1764 en 1810 werkten de fabrieken achtereenvolgens te Weesp, Loosdrecht, Ouder- en Nieuwer-Amstel.

Voorts gaan wij niet voorbij de beide groote zilveren medailles, zorgvuldig onder glas bewaard, die misschien eenig zijn en de herinnering bewaren aan de roemrijke gebeurtenis van 12 Sept. 1673.

En ook die andere vitrine bevat een kostbaren schat, t.w. de zilveren halsketen van de handboogschutterij te Weesp, afkomstig uit het begin der vijftiende eeuw.

En daarnaast het „silvertuygh van Anthoni van der Hoeff's huisvrouw saliger”, den 18 Dec. 1726 in de Stads Bank beleend maar nooit ingelost. Wie zal zeggen welke lange lijdensgeschiedenis er aan dat aangehechte oude stukje perkament verbonden is, hetwelk niemand thans vermoedt en waaraan geen nu denkt.

Rondgaande zou hier nog op heel wat de aandacht te vestigen zijn — de Raadzaal telt 317 inzendingen! — Maar ook boven is nog heel wat te zien. Daar is de „clou” dezer Tentoonstelling; het *Gooisch Binnenhuis* en de *Gooische Weverij*. Stappen wij het eerste binnen, op goed onthaal kunnen wij rekenen. De jonge Huizer vrouw schenkt juist een kommetje koffie in voor haar Laarder nabuurtje, dat, in haar beste plunje gestoken, op bezoek komt. De kinderstoel met het antieke tinnen zuigpotje en de wieg terzijde van de eikenhouten bedstede zeggen ons reeds waarover het gesprek der beiden gaat op het oogenblik dat de heer des huizes binnen treedt. Wat zitten die twee daar knijps aan de schilderachtige „kattetafel” — poes, op zooveel drukte niet gesteld, heeft de wijk genomen. Het houtvuur knappert lustig in den haard onder den breedden schouw, het ~~ziet~~ er alles recht gezellig uit.

Gezellig snort onderwijl ook het spinnewiel, met aandacht verlicht het vrouwtje in Blaricumsche dracht haar werk — zij had er zelfs geen flauw vermoeden van, dat zoo velen naar haar zouden komen kijken, alsof zij iets heel belangrijks doet. Nu, het spinnewiel is uit de eenvoudige boerenwoning reeds lang verhuisd naar het salon van den oudheid-liefhebber, waar het niet meer snort maar te pronk staat . . . de tijden veranderen en wij met hen!

Mocht u aan de waarheid dezer woorden nog twijfelen, stap dan slechts even de *Gooische Weverij* binnen. Die weefstoel is meer dan tweehonderd jaar oud, log en zwaar gemaakt alsof hij het nog eens zooveel jaren moet uithouden. Het is nu juist geen fijn werk hetwelk de 72-jarige Hein Bus daar maakt. Al menige „ketting” heeft hij verwerkt — dat is te zeggen: vroeger. De laatste jaren doet hij er niet meer aan, al verstaat hij zijn vak ook nog best. Zoudt u hem misschien beklagen willen, dat hij zoo menigen dag in zijn „hok” — zooals hij zelf zijn werkplaats altijd noemt — in stof en halfdonker zijn dreunend bedrijf uitvoerde, heusch, daar deedt gij hem geen plezier mede, al geeft hij toe, dat hij 's avonds wel eens een beetje „zatachtig” in de beenen en armen was. En als u zich soms vroolijk mocht maken over — vergeef mij — die „snotneus”, die hem in lange winteravonden moest bijlichten, wel, dan geeft hij u met het leukste gezicht van de wereld ten antwoord: „Wat anders, zoo'n lampie geeft 'n mooi lichie, jong!” Die Hein Bus is het type van den ouden Larenschen wever, maar hij is ook het type van gemoedelijkheid en opgewektheid. Of het daardoor komt, dat zoo goed als ieder, die hem hier ziet, een praatje met hem maakt?

Intusschen, wij hebben onze wandeling nog niet ten einde gebracht. Er wacht ons nog een zaal, die veel merkwaardigs bevat, vooral op het gebied van kerkelijke kunst. Prachtig oud koperwerk, ten gebruike bij den eeredienst der Israëlieten, een heel oud en fraai bewerkt voorhangsel, voorts een bronzen aquamanile, in de middeleeuwen in gebruik voor de handwassing der priesters, een in steen gehouwen tafreel, de geboorte van Bethlehem voorstellend, zeer oude wijwaterbakjes, enz., enz., te veel om te noemen.

Dan nog even een kijkje genomen op de galerij, waar vele platen en schilderijen een plaats kregen, waarvan er geen is of zij heeft haar geschiedenis, d.w.z. zij vertelt iets van het vroegere of latere Gooi. Om nog één ding te noemen: een vijftal spotprenten op de Schatgravers van Muiden, een guitige en tegelijk een leelijke geschiedenis, die zich te Muiden in het jaar 1800 afspeelde. De catalogus geeft ook hieromtrent de noodige toelichting.

Zoo zou er zeker nog heel wat met betrekking tot het ten toon gestelde in Naarden's Stadhuis te schrijven zijn. 't Heeft evenwel zijn goede zijde, dat lezere en lezer een weinig nieuwsgierig blijven, d.w.z. verlangen om te gaan zien. Een tochtje naar Naarden kan nu dubbele aantrekkelijkheid hebben, ten eerste om het bezienswaardige in 't Raadhuis en dan om het genot van bosch en hei en zee. Eerst binnen de veste en dan naar . . . Buiten!

F. W. DRIJVER.

BIJ VREEMDE MENSCHEN.

(Fragment)

DE ONEERLIJKE THOMAS.

I^N de muffige klas zat het dertigtal jongens nijver over de leien gebogen. 't Liep tegen drie, de griffels krasten, en werden vermenigvuldigingen gemaakt, die eerst den volgenden morgen zouden worden nagekeken. „Mijnheer”, dicht bij de bank van „nummer één”, vlak naast het bord, schrapte met een blauw potlood in het laatste van een stapel

blauwe schriften. Na een definitieve, nonchalante krul, legde hij dat cahier bij den stapel dat het kletste, hij nam de liniaal van nummer één, tikte er kort en krachtig mee op de bank en zeide: 't hopen.' Zonder opkijken werkten de jongens door. Nummer één had schichtig even geloerd.

In den corridor verholden de voetstappen van den leeraar in de geschiedenis, de deur piepte open en binnen kwam hij, „het boek” in zijn hand. Ten tweeden male tikte de liniaal, en 't sein klonk: „Opbergen!” Met onnoodig veel lawaai stopten de jongens de zijne in weg, zoodat 't kletterde, hij vond het zoo'n aangenaam geluid, want de lei was gebarsten en maakte „muziek”, zooals de jongens zeiden.

De grillige Flip naast hem, begon terwijl de onderwijzers een paar woordjes met elkander spraken, opeens weer een stuk uit het Indianen-boek op te zeggen, of liever verzong plotseling weer een mooie zin, om zich en Thomas, die hem „begreep en aardig vond”, te amuseeren.

.....Het Everzwijn had nu den vouden trapper in de haren vastgegrepen en slingerde hem enkele malen verwoed heen en weder, terwijl Amalazwinta's vader doordringende noodkreten slaakte en poogde zich te ontdoen van den ijzeren greep des Everzwijns, vervolgens . . . toen . . .

Thomas na Flips weifeling bedwingend het aankrampende lachen vulde aan:

„Vervolgens braken de „Witte Gazelle” en hare broeder, gade geslagen, uit het dichte struikgewas, uit het kreupelhout, en toen „Het Everzwijn” reeds het akelig-blauwig-flikkerende mes zwaaide om den oude te skalpeeren, klemde de moedige maagd zich krampt vast om het schurkachtige Everzwijn, terwijl haar broeder hem zijn bowie-knief tot aan het gevest toe door het hart stiet.” . . . Zenuwachtig bedwongen stiklachend voltooide Flip snel: „Het Everzwijn was oogenblikkelijk een lijk.”

De deur ging weer dicht en de geschiedenisleeraar keek, zooals hij dat doen kon, Flip aanhoudend aan. Flip werd verlegen dadelijk, had in 't geheel geen lust tot scherts meer, Thomas van zelf ook niet.

Toen mijnheer ophield met zijn hinderlijk gekijk, mompelend een zelfvoldaan: „mooi zoo”, door de spannende stilte van de verwachtende klas, klonk luid zijn schoolmeestersstem:

„En vertel jij me nu eens, Peterson, Hoe kwam Willem de Zwijger aan den bijnaam van „de stedendwinger.”

Flip, die anders niet tot de snuggerste behoorde, wist dat het een strikvraag was, maar daar hij zich den naam des eigenlijken stedendwingers niet herinnerde, volstond hij met kortaf te zeggen, dat Willem de Zwijger nooit stedendwinger was geweest.

„Voortreffelijk,” oordeelde mijnheer. „We zullen dan maar overgaan tot de orde van den dag,” en terwijl hij zich naar „nummer één” draaide

„Geeling, welke bladzijde?”

„Bladzijde honderd-een-en-twintig, meneer.”

„Over wie? Wat?”

„Michiel Adriaanszoon de Ruyter meneer.”

„Geboren?”

„Zestienhonderdzeven meneer.”

„Datum?”

„Vier en twintig Maart. Uit burgerouders meneer.”

„Wat zit dat mispunt weer te meneeren,” fluisterde Flip naar Thomas.

Eensklaps trad de onderwijzer snel op Flip toe, die schichtig verdedigend den arm ophief en twee nijldige slagen met „het boek” pareerde.

„En jij, Peterson, wanneer gestorven?”

„Achtien . . . O, Né! Zeventienhonderd zes en zeventig.”

„Stommert! Zestien honderd zes en zeventig! Natuurlijk weer geen oog in je les gekeken. Entin, toch boter aan de galling, 't komt er ook niet op een honderd jaar meer of minder aan. Om vier uur kijken we verder.”

„Geeling, geeft jij nog even een kort overzicht van het leven van den grootsten zeeheld, die ooit geleefd heeft.”

Geeling begon en rammelde af met neergeslagen oogen: „1607 geboren. Hij verrichtte werk in de lijnbaan van Vlis-singen. Hij kluit in den toren. In 1640

vinden wij hem terug als koopvaardij kapitein. 1652 Oorlog met Engeland. Roemrijke overwinning op de Hoogte van Plymouth, gevecht met Blake, 1653 verwinnaar in driedaagsche zeeslag, weer op Blake, in 1654 Vice-Admiraal, 1664 luitenant-admiraal. 1667 Tocht naar Chatham, grootste heldendaad. . . .”

„Uitmuntend,” viel mijnheer in de rede, „genoeg en hoe was zijn einde?”

„Bij de overwinning van Palermo den 29en April door een vijandelijke kogel getroffen bezweek hij onder hevige koorts, des avonds blies hij kalm en gelaten den laatsten adem uit. . . 's Mans hart werd te Palermo begraven.”

„Inderdaad voortreffelijk. Jullie moeten een voorbeeld aan Geeling nemen.”

Geeling, bescheiden, „wiebelde” weer, zooals hij dat dikwijls deed, met zijn „soepoogen” en boog bescheiden 't brave hoofd.

„Pietje peu!” hoonde Thomas door de klas naar Geeling toe, terwijl meneer enkele van de door nummer één zoo „voortreffelijk” genoemde jaartallen op het bord schreef.

Driftig draaide de onderwijzer zich om.

„Wie heeft daar gesproken?”

Het bleef stil.

„Binnen drie tellen zal 't gezegd worden.”

„Een . . Twee . . Drie!” Pats . . een handslag op de bank.

Niemand zeide een woord.

„Prachtig! De heele klas blijft school!”

Thomas, de edelmoedige, stak zijn vinger op.

„Ik heb gesproken, meneer.”

„Ah! Dan blijf jij alléén, O! Neen! Dat individu naast je heeft óók nog op zijn kerfstok. Omdat jullie vandaag allebei zoo vervloekt brutaal bent, mag je van middag in plaats van een half uur eens tot vijf uur blijven. . . .”

Na de stilte, ver van elkaar, in de verlaten, doodstille klas, kwam om vijf uur de schoonmaakster hen verlossen, en langs de rivier-vischmarkt wandelden Thomas en Flip naar huis.

Foto Aug. F. W. Vogt.

GOOISCH BINNENHUIS.

Zij kwamen aan een klein winkeltje, waar vischsnoeren, touw, sucre-dorge, drop, griffels, lange pijpen, spijkers, lucifers en zelfs Bengaalsche lucifers werden verkocht, ja, men kon er ook nog de toen reeds lang niet meer voor het oorspronkelijk doel gebruikte kastieballen kopen.

Thomas en Flip stonden stil voor de vierkante ruitjes van het winkeltje en bekeken alles aandachtig.

„Wat zou jij het liefst willen hebben?” vroeg Flip. Thomas, die nooit zakgeld bezat, maar die uit gewoonte altijd deed voorkomen alsof hij „thuis” in een niet onbelangrijke portie centen maar voor het grijpen had, Thomas antwoordde, met minachtend schouderophalen:

„Ik zou d'r niks van willen hebben, ik kan m'n geld wel voor wat anders gebruiken.”

Zeer verwonderd zeide Flip:

„Maar zou je dan niet zoo'n sim willen hebben met blik en een nagmaakte vlieg d'r an, daar kan je snoeken mee vangen!”

„Wat zou 'k d'r an hebben. Bij de de Honden mag je nooit an 't water komen, ze zijn altijd bang dat je d'r invalt en...”

„Jé, kijk es”, riep Flip op eens! „Ze hebben ook Bengaalsch vuur hier!”

„Waar?” vroeg Thomas quasi onverschillig, maar eigenlijk verschrikkelijk geïnteresseerd, want Bengaalsch vuur, Bengaalsche lucifers, dat was iets geweest dat hij dolgraag zou willen bezitten.

„Daar heelemaal achter die doozen met griffels en die klosjes touw.”

Thomas zag groote lucifers-doozen met paarse etiketten er op geplakt, zijn hart begon van ontroeringsneller te slaan, te werken, maar toch wist hij zich koel te houden tegenover Flip, die aldoor beweerde:

„Fedomme. 'k wou da'k, soo'n doosie had.”

Thomas zeide maar telkens dat 't heel gewoon was en bij 't afscheid nemen op de Mare maakte hij de opmerking tegen Thomas: „Als ik net zooveel geld had als jij, dan kocht ik wel drie doozen.”

„Och, als je één doos afgestroken hebt, dan heb je d'r al meer dan genoeg van,” antwoordde Thomas, maar aan tafel zeide hij geen woord, hij dacht aanhoudend aan Bengaalsche lucifers en na het eten glipte hij even het huis uit en liep naar 't winkeltje, om te vragen hoeveel één doos wel kostte.

't Was een stuiver.

Hij rende daarop terug, niemand had gelukkig iets gemerkt, en hij wandelde wat den tuin in, speurend naar een geschikte plek ergens bij de schutting vlak naast het achterdeurtje, waar hij lucifers zou kunnen afstrijken, zonder bij dat werk door Pieter of Leonie gesnapt te worden. Maar de keukenmeid, die in het schuurtje moest zijn om brandstof te halen, ontdekte hem en begon te gillen, denkend dat er onraad was, een dief of zoo, die zich te verstoppen beproefde. Thomas werd nu binnen gehaald en mijnheer ondervraagde hem:

„Wat doe je nu in den tuin, Thomas?”

„Och, ik .. ik .... ja, ik voelde mij niet erg lekker.”

„Wat mankeert je dan?”

„Na het eten werd ik wat duizelig en ik ben nu ook misselijk geworden, ... mag ik maar naar bed gaan?”

Hij mocht naar boven, en de zorgzame mevrouw zette een kom voor zijn bed en gaf hem het schelkoord in de hand. „Als 't kwam”, moest hij maar trekken. Maar zoodra hij hoorde, dat de trap niet meer kraakte en dat de deur van de huiskamer beneden gesloten werd, boog hij zich uit de bedstede, schoof de uitnoodigende kom weg en liet het schelkoord wegslingeren; dan ging hij rechtop in bed zitten, staarde klaar wakker door het donker van de slaapkamer en hij begon te peinzen, hoe hij komen zou aan geld, aan één stuiver om dien heerlijken doos met dat

paarsche etiket, dien doos met de vurig begeerde Bengaalsche lucifers te kunnen kopen. Hij peinsde uren lang en bedacht de zonderlingste dingen, totdat hij suf in zijn hoofd werd, en erg wrevelig, want er was geen een manier om een stuiver te verkrijgen. Toch gaf hij het niet geheel op, morgen dacht Thomas, morgen als 't weer licht is, dan kom ik misschien op een idee.

Den volgenden morgen, na het ontbijt op het stroopkleurige zeil, ging Pieter de kamer uit om direct zijn tasch voor school te pakken en Thomas bleef alleen. Nog altijd zon hij over de Bengaalsche lucifers ....

Met het licht van den dag was er waarlijk ook licht in zijn brein ontstoken.

Hij wist dat er in de eetkamer, op het buffet achter de vierkante gladde doos waaruit mijnheer zijn sigaar haalde na het eten, een leeg glazen inktkokertje stond. Leeg was het eigenlijk niet, er zat wel geen inkt in, maar er werd toch een laagje stuivertjes in bewaard, waarvan hij en Pieter en Leonie er geregeld des Zondagsmorgens een mee kregen om hunne plaats in de kerk te betalen. Terwijl hij dacht aan die stuivertjes, voelde hij zich rood worden; dat was niet pluis! Dit was niet pluis! Hij ging een oneerlijkheid begaan, zooals hij er nog nooit een bedreven had. Hij was waarlijk niet voor een klein geruchtje ver-

vaard, maar dit leek .. ja gewis, dit was eenvoudig dieven, inderdaad stelen!

Tot aan het veele late naar school gaan liet hij dit afschuwelijke besef terdege in zich rijp worden en ook op school bleef de huivering om het verschrikkelijk-griezelig-zondige-dat-zou kunnen gebeuren.

Maar langzamerhand kwam hij over die al te groote fijngevoeligheid heen. Het was toch eigenlijk niet zoo heél erg, dacht Thomas nu, bovendien, hij zou het stuivertje nog niet dadelijk wegnemen en in dien tusschentijd

verzon hij er zeker

wel iets op; hij kon bijvoorbeeld leenen, hij zou ook knikkers uit de knikkerdoos van Piet kunnen wegnemen, (hij veracht er Pieter immers zoo dikwijls van, dat 't van zijn knikkers .. pte), om die dan te verkoopen aan een onder de lui die niets van de lucifers had gehoord. Hij kwam hoe langer hoe meer op het

inktkokerplan terug. 't Was zoo gemakkelijk, als hij nu morgenochtend een stuiver nam, och, dan was het zeker heel eenvoudig om bijtijds een maniertje te vinden waarop hij vijf centen bij elkaar kreeg. Het was nu Woensdag, morgenochtend zou hij het maar nemen en vóór Zondag zou 't stuivertje weer teruggebracht kunnen worden. Heel simpel. Den volgenden morgen alléén in de ontbijtkamer, na Pieter's heengaan, stapte Thomas regelrecht naar het buffet en bekeek het inktkokertje. De morgenzon glansde er zoo'n beetje in, door de vitrages en er waren eigenaardige blauwe en gele kleuren te zien in het geslepen glas. Binnen in zag hij nu ook duidelijk de stuivertjes. Komaan, nu moest er gehandeld worden. Hij deed het deksel op en haalde er fluks een zilverstukje uit. Hé! dacht Thomas. Je ziet 't haast niet dat er een uit is, eigenlijk zie je het heelemaal niet, ze snappen er nooit iets van. Nu moest hij nog de Bengaalsche lucifers gaan kopen. God! Ja! Dat was hij door het onophoudelijke peinzen over het geld heelemaal vergeten. 't Was net alsof 't nu niet meer zoo aantrekkelijk was, dat bezit van zulke lucifers.

Wat later ging hij toch het kleine winkeltje in met kloppend harte. Er was niemand. Hemel wat was 't klein en wat rook 't er viezig. Door een deur met gekleurde glazen heen ontwaarde hij een oude vrouw voor een theelichtje, dat mensch zat brood te mummelen en scheen 't suffe gerinkel van 't belletje niet gehoord te hebben.

„Volk!” riep hij toen maar. Hij moest nog drie malen, steeds luider, „Volk!” scheuven, vóór het vrouwtje te voorschijn

Foto Ang. F. W. Vogt.

GOOISCH WEEFTOESTEL.

kwam en ook ver-
stond zij 't niet
dadelijk, toen hij
ferm vraagde: „Eén
doos Bengaalsche
lucifers.”

Maar na nog een
paar maal herhalen
kreeg hij 't dan
toch. Het oude
vrouwtje, mager en
kleintjes, had heel
moeilijk de lucifers
te voorschijn ge-
haald. Zij had heel
akelige, ontstoken
oogjes en zeer groe-
zelige, dorre groot-
handen aan pezige
polsjes.

Toen Thomas
met de lucifers in
zijn zak het rinkel-
lende deurtje uit-
ging, zag hij Pieter
net den heik van
het straatje om-
slaan. Jezus dacht
Thomas en kwam
plotseling met
schrik in hem op:
Piet heeft 't gezien!
heeft natuurlijk

Foto Aug. F. W. Vogt.

GERMAANSCHIE HAARDSTEDE.

voor 't raam gestaan, en toen hij zag dat ik weg ging, liep hij 't straatje in, om niet door mij aangesproken te worden.

Hij zag Pieter gejaagd doorloopen in het straatje, alsof hij nog iets moest koopen of zoo.

Thomas ging toen naar school. De meeste jongens waren er al, ook Flip, die dadelijk onderzocht: „Heb je ze al?”

„Nee, nog niet,” veinsde Thomas.

„Fedomme, as 'k zooveel geld had als jij, dan had 'k 't toch direct gehaald!”

„Nou ja, ik heb ze dan ook, 't zou wel stom zijn om niks te koopen als je zooveel ceuten hebt als ik op 't oogenblik.”

„Ja,” antwoordde Flip bewonderend. „Laat eens kijken. Voorzichtig openschuiven!”

Thomas liet kijken, hij deed behoedzaam de doos open, en zag dikke houtjes, met heel lange, zwarte, rood getipte koppen, zoodat iedere lucifer op een knodsje leek.

„Gòssie,” juichte Flip in extase, „wat 'n hoop! Ik weet wat, we zullen ze buiten in de vestibule van 't ijkantoor afstrijken.”

„Bè-je gek, dat snappen ze immers direct, we gaan naar 't schuurtje, of anders op 't voorportaal „achter”, daar is 't ook altijd donker.

Later klonk door de klas 't eeuwige, onderdanige: „Meneer, mag 'k eve naar achtere?”

Thomas mocht, en volgens afspraak met Flip zou-i lang weg-blijven, zoodat meneer 't misschien vergat en dan zou Flip ook vragen er „naar achter” te gaan, en zoo zouden ze dan samen kome at 't schuurtje.

't Ging alles van een leien dakje.

Giegelend kwam Flip bij Thomas in 't schuurtje staan. De gelukkige eigenaar van de Bengaalsche lucifers stond juist aandachtig met een groote groenachtige schitterende vlam in zijn handen en manoeuvreerde er zóó mee, dat de neerpiekenende vonkjes die er afvielen niet in aanraking konden komen met zijn kleeren.

„Jé! Da's verrekt mooi zeg!” riep Flip, maar Thomas verroerde zich niet en zeide ook niets, streek alleen heel gewichtig, en gebarend alsof hij in den loop der jaren volkomen vertrouwd met Bengaalsch vuur was geworden, een tweede lucifer aan. Ditmaal was 't rood licht.

„Fedomme, wat is dát prachtig!” barstte Flip opnieuw uit.
(Wordt vervolgd).

GROVE DENNEN.

ER zijn twee planten die kenmerkend zijn voor de vrije natuur, die de groote stadslucht schuwen als een vijand, en die, als ze gedwongen worden tusschen de muren te wonen, al heel snel kwijnen en sterven. Dat zijn de grove den en het bladerige, vellerige, grauwe korstmos, dat buiten de boomschors zoo mooi kan bekleeden.

Of het komt door den rook of wat eigenlijk het zelfde is — door het roet, dat dag aan dag in fijne deeltjes de lucht in wordt geworpen, of door 't gebrek aan frissche tocht en regen uit alle windstreken, ik weet het niet; maar 't is zoo. Zoek maar eens een boom in een stadspark met korstmos dik omkleed, of wijs ons een flinke grove den, een *pinus silvestris*, in een ombouwd park, al staat het op zandgrond.

'k Bedoel geen sparren, die zijn in dit opzicht minder gevoelig; 'k bedoel geen gemietenen, willen zij hun als die 't vette der aarde maar genieten kunnen, willen zij hun vrijheid wel verkoopen. Ook verscheidene uitheemsche dennen

houden 't langer of korter tijd uit in de steden, soms in kleine tuinen door hooge huizen omgeven. Maar onze grove den, de den van onze zand- en grintgronden, moet het vrije veld om zich voelen, hij moet den horizon kunnen zien; en woont hij in groot gezelschap, dan rekt hij den hals net zoo lang tot hij zijn kruin hoog boven 't gezelschap van struiken en andere boomen verheft; de den die daartoe te zwak of niet bij machte is, kwijnt zich dood, evengoed als in de stadslucht.

Alleen met zijn gelijken schippert hij wat, maar als de gelederen door de winzucht der menschen dicht opeengedrongen zijn, gaat

het hoofd al hooger en hooger, wat onder blijft verliest eerst zijn naaldenblad, dan zijn twijgen en de stam stijgt als een zuil den blauwen hemelte gemoet. Rechts en links zoeken de takken tusschen de buren door te wringen, ze worden bochtig, ze klimmen en dalen en kronkelen als slangen, dik worden ze niet, het meeste voedsel gaat mee omhoog, dat blijft voor de hoofdstam, die steeds hooger wil, tot hij boven de buren uitsteekt of ze onderdrukt heeft en nu spreidt hij nieuwe takken uit; soms op twintig meter hoogte, een koepel ijl en doorzichtig voor wie er onder staat, één vaste blauwige parasol uit de verte gezien.

Maar dat is zijn natuurlijke gedaante niet, dat is de noodvorm, een voor overbevolking gedwongen te slanke reus. Waar de den de ruimte heeft, zich vrij naar zijn aard ontwikkelen kan, daar worden zijn proporties natuurlijk, de stam frisch en breed, de onderste takken zwaarder en rechter, dan spreidt hij zijn armen al uit op halver hoogte van voet tot kruin, daar is 't een mooie boom, zwaar van stam en breed van kroon.

De grove den is 't symbool van vrijheid, excelsior is zijn zinspreuk. Lucht, licht en ruimte, meer begeert hij niet. Elke bodem is hem goed, dorre zandgrond kan hij bewonen; al is 't grondwater diep geborgen, hij zal zijn wortels wel zoo ver doen doordringen, dat ze 't vinden. Waar hij kiemt, en de kinderyaren, den struikvorm, te boven kan komen, daar is hij ook in staat te leven.

Geen boom is met zoo weinig voedsel en water tevreden en de felste koude deert hem niet; hij groeit nog waar 's winters de temperatuur onder -45° daalt en 't maar drie maanden zomer is. Waar de spar verhongert, gedijt onze den. Voor storm is hij niet bang; hij staat vast in zijn schoenen; heel anders dan de spar, die zijn wortels vlak onder de oppervlakte uitspreidt als een groote koek en die uit 't diepe grondwater niet kan putten. Ontwortelde dennen ziet ge niet vaak, wel sparren; als het blad van een groote ronde tafel staat de wortelplaat overeind en de stam ligt geveld.

Al ondermijnt een legermacht van konijnen zijn bodem, hij valt maar zelden, en valt hij toch, dan gaat 't hem als de soldaten van de oude garde, dan strijdt hij liggend voor zijn leven, zijn val is niet zijn dood. 'k Heb er gezien van die taaie reuzen, omgestort, de wortels omhoog gebogen, gespannen, gekromd als witte hoepels, maar de worteleinden zaten nog dieper en de boom bleef leven, hij zond in horizontale ligging, loodrecht takken omhoog, die zelf boomen werden en kronen vormden. Zulke kandelaber-dennen kunt ge hier en daar in ons land aantreffen, waar de eigenaars van de heide en het bosch ontwikkelde menschen zijn met gevoel voor natuurschoon en natuurwonderen. Denkende menschen hebben de arbeiders gelast de worstelende dennen te sparen om hun taaie volharding in den strijd om het bestaan en hun vertrouwen in de levenskracht.

Wie de grove dennen kent, moet wel van ze houden. Het zijn de boomen van de vlakte van ons eigen vaderland voor zoover 't met zand en grint is bedekt. De spar is ons een vreemdeling, hij hoort thuis in de bergen, hij vergt veel humus of verweerd gesteente en veel water, en breekt onder de sneeuwlaag. Onze grove den wil nog voort in een bodem waar zoo goed als geen stikstof is opgegaard; 't is soms een raadsel waar hij van leeft en 't wordt ondersteld dat hij in staat is de stikstof uit de lucht op te nemen, wat maar heel weinig planten kunnen doen. Daartoe moeten heel kleine vriendjes den reus helpen; ze wonen op en in zijn fijnste worteleinden; heel nietige vezeltjes, zwamdraden zijn 't; die omkleeden als een witte mantel zijn jongste wortels en dringen

in de cellen door; wat ze er uithalen is waarschijnlijk zuurstof en bereid voedsel, wat ze er inbrengen is 't broodnodige voor elke plant, de stikstof. De lucht van onzen dampkring bestaat er voor vier-vijfden uit, maar, behalve de familie van vlinderbloemige planten, zooals de klavers, de lupinen, de wikken, kan geen plant die vrije stikstof verwerken; ze moeten hem in oplosbare zouten uit den bodem halen. Is er geen stikstof genoeg in den grond, dan kwijnt de plantengroei. Waar de mensch planten kweekt, brengt hij 't ontbrekende, salpeterzure zouten, in den grond als kunstmest of stalmest; en dat is een heel duur plantenvoedsel!

De grove den nu zorgt ook in dit opzicht voor zich zelf; in samenleving, in symbiose, zooals de wetenschappelijke term luidt, met de kleine zwammen kan hij bemesting ontberen, ook waar slechts zeer geringe hoeveelheden stikstof in den bodem te vinden zijn.

Zulke weinig eischende, zelfstandige, onafhankelijke wezens al zijn 't maar boomen, dwingen ons altijd eerbied af en 't is een genot hun strijd tegen de elementen en de ontbering te volgen en te kunnen begrijpen. Maar breng hem niet in een omgeving waar hij 't te weelderig heeft, het te warm krijgt of te veel voedsel vindt, dat is zijn dood. Zoo als Hannibals soldaten, die het Alpenijs te boven kwamen, verzwakten en verweekten in 't zoele Zuiden van Capua, zoo verbastert en vergaat de grove den op de beschutte plaatsen in voedzame aarde.

Een vijand heeft hij bij ons dien hij vreest, maar niet ontziet; dat is de zoute zeewind; voor hem bukt en buigt hij, hij wendt zich af en kruipt desnoods over den grond, maar vluchten doet hij niet; neemt de zee behalve zout nog zand in dienst om hem te bestrijden en stuift hij onder, dan nog steekt hij de armen omhoog en grijpt zich vast, schiet op nieuw wortel en tak en verweert zich tot het uiterst bitter einde.

Alleen al om dit strijdvaardig karakter en om dat sobere zelfgenoegzame, vrijheidlievende leven zou niemand de grove den uit zijn wazige vlakten willen missen, maar 't is ook een mooie en decoratieve boom. Bekijk den stam van zoo'n ouden knoestigen kromtakkigen knaap. Wat een gloed, wat een rossige tinten op de schors, en wat een wilde schoone teekening drukken de lange groeven en hoekige platen op zijn stam. Het is geen gracieuse boom, in de verste verte niet, 't is een forsche indrukwekkende schoonheid, een man met een breede borst en een knuist van ijzer. Dat komt 't beste uit wanneer hij zijn meest geliefd gezelschap, de berk, bij zich heeft; dat zijn de *ladies*, hij is de gepantserde held, zij zijn bevallige schoonen, de blanken, de slanken, de buigzamen, de geestigen, de lachenden; hij is de ernst en de kracht van onze heidebosschen.

Of de zomerzon hem beschijnt en 't knettert in zijn blauwe kroon, dat de kegels openspringen en de zaden rondom u vliegen als kleine bruine duizelige vliedertjes —, óf dat de wintersneeuw

VICTORIA-AUTO MET ROSE ROZEN.

op zijn bruine armen ligt als spieren van zilver, — óf dat in het voorjaar de witte kaarsjes steken in de oude donkere kandelaars, — óf de ondergaande herfstzon van achter een dennengroep verlicht en ze omgoten worden met zilver en purper; altijd is de den een ooglust.

Hak hem niet om, als hij nog in de kracht van zijn leven staat op de plek, die ge gekocht hebt, om er uw landhuis te bouwen: rooi hem niet uit om er uitheemsche bloemheestertjes voor in de plaats te zetten, laat hem staan waar hij den strijd heeft gewonnen, alleen of in groepen, in zijn volle schoonheid, geef hem nog wat meer ruimte en licht, als 't kan, en spiegel u aan hem bij tegenspoed en tegenwerking.

E. HEIMANS.

IN DE AUTOMOBIEL.

EEN automobiel! Een Automobiel... Hoe dikwijls komt het als woord van verlangen terug in de gedachte! Peking—Parijs is achter den rug weer, de betrouwbaarheid van de automobiel is op verbazingwekkende manier bewezen. Het verlangen van hen die maar hopen eindelijk, eindelijk eens een auto te mogen bezitten, zal er nog te meer door stijgen.

Maar is er dan ook grooter genot denkbaar dan een rit, snel, goed toegerust in een uitmuntenden wagen, door ons vaderland, met zijn onnoemelijk aantal grootsche heerlijke vergezichten, intieme tafereeltjes, typische zaken nergens ter wereld te zien! En als we willen, dan gaat het over de grenzen naar de heerlijkste oorden, naar het schoone Frankrijk, naar Spanje waar de verrukkelijkste vizioenen lokken, Provence, Andalusië. Ook bij bloemenfeesten begint de automobielstilaan een woordje ook, zoo bieden we hier onze lezers een paar frissche kiekjes aan van de rijtuigen der firma Verwey en Lugard, die door „Corona“ prachtig met bloemen versierd, (en wel zóó versierd dat „het buitenland“ het moeilijk zou kunnen verbeteren) te prijzen wonnen op de automobielteesten te Scheveningen.

Onze eerste foto is een reiswagen F.I.A.T. van de firma Verwey en Lugard, prachtig versierd door de firma „Corona“ te Amsterdam, de tweede een Victoria van dezelfde firma ook met versiering van „Corona“.

REISWAGEN MET WITTE ROZEN EN ORANJEAPPELEN OP DE IMPERIAAL REISMAND EN RESERVEBANDEN.

HAMPTONCOURT EN DE HOUSEBOATS.

ER is een plekje in Engeland, dicht bij Londen of althans beschrijven wil. Ik bedoel Hamptoncourt, de Theems en de lachende omgeving. Hamptoncourt, ligt er zoo statig, ernstig alle moderne denkbeelden uitsluitend. De monumentale poort wordt nog bewaakt door een schildwacht, die als een automaat op het voorplein heen en weder gaat, in roode uniform met gelijkmatige, stijve passen, tot hij het eind van het pleintje bereikt heeft, dan zijn wapen presenterend, omkeert en denzelfden weg aflegt met dezelfde afgemeten passen. Dit geeft den indruk alsof Hamptoncourt nog bewoond wordt door vorstelijke personen en of strenge etiquette nog daarin vasten wetten stelt aan de bewoners.

In onze gedachten staan wij stil bij het hof van Willem III, want voor ons is Englands geschiedenis het meest verbonden aan Queen Mary's echtgenoot — Engeland's koning tegelijk stadhouder van Holland.

Mary's bower, een laan van tot elkander gebogen boomen en eenige statige portretten bleven over van het hofleven uit dien tijd. Overigens werd Hamptoncourt door het hof verlaten, tot museum ingericht en de vele zalen, die ongebruikt bleven in gebruik gegeven aan families, die het vaderland of de kroon met geene gediend hebben. Er is iets rustigs in die steenmassa. De ornamentering getuigt niet van zoeken naar bizarrerie, de lijnen zijn streng en eenvoudig en de kanteleering van den gevelrand steekt sober af tegen de lucht.

De zware Engelsche schoorsteenen geven iets tekenends aan de daken en maken dat we geen oogenblik denken aan den stijl van andere landen. Er is iets strengs, iets afwerends in het gehele gebouw en we gaan met eenig ontzag de Gothische poort onderdoor. De karakteristieke binnenhoven der Engelsche kasteelen vertoonen dezelfde rust. Hoe geheel anders is de indruk van dit kasteel als dat van Versailles bij Parijs. Het is of men een Engelschman naast een Franschman zet en die beide vergelijkt. De Engelschman met genepen lippen, kort gedeceerd, wetend wat hij wil, maar ook onwrikbaar in zijn willen, de Franschman schertsend, de omstandigheden naar zijn hand zettend — beiden zoo groote contrasten van den Hollander.

Of de Engelschen ook even behoefte gevoeld hebben aan Fransche luchtigheid? Het schijnt wel zoo, want als men de tweede poort doorgaat, wordt men op eenmaal verrast door verandering in stijl. Nu doet werkelijk deze vleugel van Hamptoncourt aan Versailles denken. De versiering wordt weelderig, het ronde venster, dat in Frankrijk den naam van *œil de bœuf* ontving, vervangt de rechte vensters met Gothische binnenbouw. Kransen en festoenen van bloemen zijn in steen gebeiteld. Het is of de Engelschen, die Hamptoncourt naar dezen kant uitbreidden, een voorbereiding wenschten voor den in de zon schitterenden bloementuin.

Hoe is het toch dat de stijve lakonische Engelschman meer dan wij allen gevoel heeft voor bloemen, voor lange lanen, voor frisch groene gazons, voor water, voor mooie luchten, voor het geheele landleven?

Als wij staan voor die sombere afwerende poort van Hamptoncourt, dan denken wij niet, dat daar achter liggen de beroemde bloemenborders, met smaak gekozen en dan denken we niet, dat we daarachter door een kleine poort zullen zien groepen van rhododendrons, waarvan wij in Holland slechts droomen.

Dan eindelijk de terrassen, waarvan wij een wijld uitzicht krijgen over de Theems, die lievelijk en stil kabbelt in de diepte, kabbelt als uitnodigend tot varen en spelen op het water. Zoo verstopt de Engelschman altijd zijn mooie tuinen achter hoge hagen en muren en krijgen we als vreemdeling den indruk, dat hij ons buiten wil sluiten van wat hem het liefst is. Ik zou haast zeggen zoo verbergen de Engelschen achter hun gladde, effen gezichten al wat poëzie is en dat bewaren zij in hun hart alleen voor zich zelf en de hunnen. Nooit kreeg ik den indruk, dat het zoo moeilijk is om een vreemd volk te leeren kennen, dan juist in Engeland, maar ook nooit kreeg ik zoo sterk het gevoel, dat het de moeite waard is door te dringen achter dat masker van ernst en schijnbare afwezigheid van alle gevoel.

Zoo verbergen de muren van de Engelsche huizen de prachtigste tuinen, zoo verbergt de poort van Hamptoncourt den tuin en het park. Van het terras zagen wij op de Theems en juist in de bocht onder Hamptoncourt is de plaats waar de houseboats hun ankerplaats hebben.

Het leven in houseboats, dat bij ons een groote uitzondering is, een naïperij van de Engelschen, maar zeker niet een genoegen, dat in ons leven heeft wortel gevat, heeft in Engeland die omvang genomen, dat er vaste ankerplaatsen voor de houseboats zijn aangewezen.

Het is gemakkelijk te begrijpen, als men eenige dagen in het mistige sombere Londen heeft doorgebracht, dat er tegenover het busy town-life iets anders moet staan. Zooals een kind niet altijd in het gareel kan loopen van het regelmatig schoolleven en naar buiten holt in het vrije, zoo herstelt de Engelschman het te kort aan genieten van de natuur in zijn Londensch bestaan, door zijn week-ends en zijn holiday's. En dit is een stukje van zijn leven dat hij ook aan vreemden vertoont. De gladde hooge hoed blijft in Londen, de stijve jas wordt vervangen door het flanelle pak, de losse blouse's en korte rok zijn geboren in Engeland, want het landleven stelt zijne eischen, na het gejaagde stadsgeode.

En één van die genoegens van het landleven dat meer, en meer in gebruik komt, is het leven in de houseboats. Zij die afwisseling en verplaatsing wenschen zijn niet gebonden aan plaats — wensch: men na een vaart langs de oevers een rustig verblijf, de houseboat verschaft dat in ruime mate en de genoegens van de watersport zijn maar zoo voor het grijpen.

Hoe heerlijk om dicht bij een mooie rivier te wonen, beweerde men, als ik vertelde van ons Geldersch dorp, dat dicht bij de IJssel lag. „En wat doet men wel met die rivier? Visschen, varen, roeien, zwemmen?”

Niets! van al die heerlijkheden profiteert men niet in ons land; ik kan mij niet veel anders herinneren van wat we met onze rivier deden dan dat we er mooie zonsondergangen genoten, loopend langs de oevers.

Honderden Amsterdammers gaan jaarlijks naar de Steeg en blijven er vier, zes weken. De IJssel verlevendigt het landschap als een zilveren slang, maar — no fishing, no boating, no swimming — de Engelschen stonden verstomd.

En er ontstond voor mij ook opeens een vraagteken?

Waarom exploiteeren wij Hollanders het water niet?

Hebben wij genoeg van al de regen en vocht in den winter, dat we bang zijn er op nieuw mee kennis te maken?

Maar Londen is ook mistig en nat en de boorden van de Theems zijn ook laag, evenals die van onze IJssel en toch de Engelschen leven in den zomer op de rivier en de houseboats liggen te spiegel in het water.

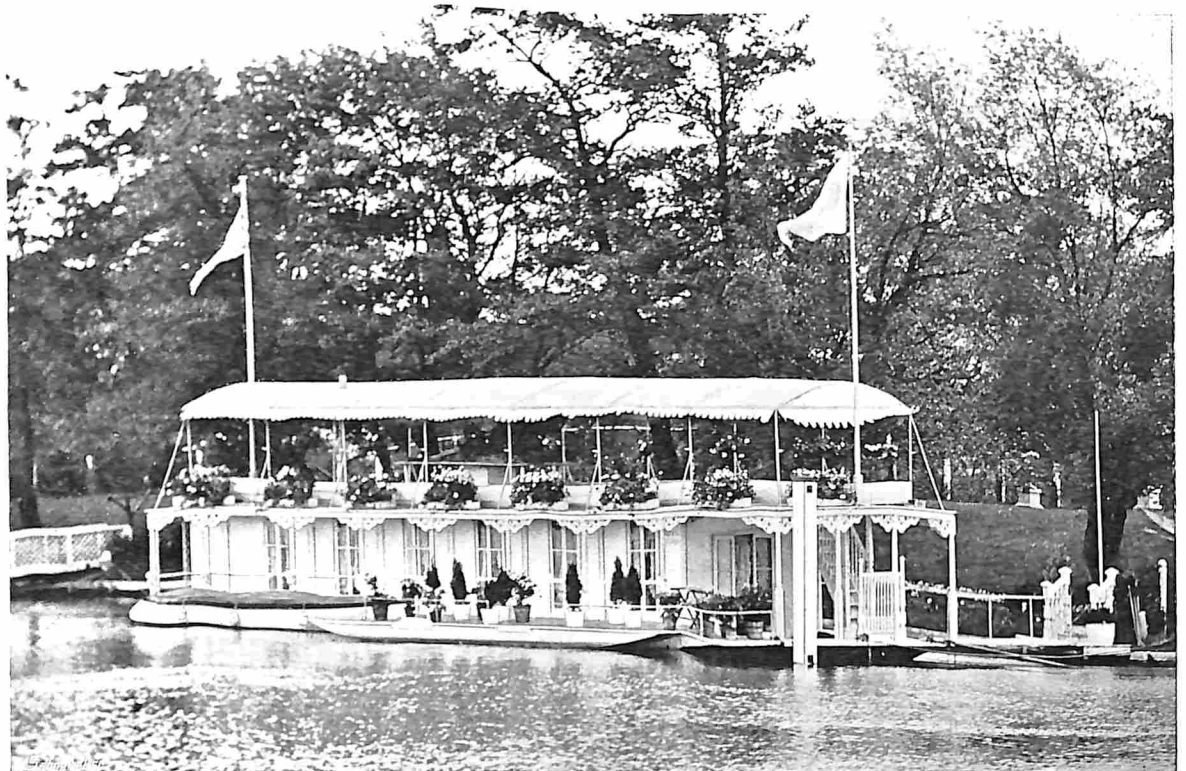
Achter die houseboats aan den oever ziet men een kleinen tuin, die verhuurd wordt tegelijk met het betalen van het ankergeld.

En een Engelschman liep met zijn vriend daar heen en weer druk pratend, misschien over zaken, maar toch in ieder geval ver achter zich rekenend de groote stad met de hooge huizen, zich voelend landedelman, meester van zijn schip, koning op het water.

Aan de houseboats vastgemeerd ligt de lichte sloep; op het dek liggen de lange hengels, want de Engelschman kent wél de watersport; zijn sloep zal zijn rijtuig zijn in die maanden, terwijl hij in de houseboat leeft, en zijn hengels zullen hem den tijd korten en in den kleinen tuin op het land heeft hij zijn tennisveld, want dat kan hij niet missen in weken niet of maanden.

En bloemen, waarom zou hij ze niet aanbrengen aan zijn woning op het water. De rivier siert zich zelf toch ook met buigend riet langs de oevers en wiegende waterplanten.

Langs het dek dat door zonnetenten overschaduw wordt, groeien de mooiste bloemen in lange bakken. De witte marguerieten wedijveren in schittering met de lichteffecten op het water, roode geraniums steken brutaal af tegen de wit geverfde houseboat. Op de aanlegplaats staan frissche planten in kuipen. Het geheele lachende zomerhuis op het water ziet er zoo vriendelijk en gastvrij uit. Gastvrij zijn de Engelschen ook, als men maar introductie heeft om de woning binnen te treden. Dan is hun geen moeite te veel voor hun gasten en huiselijk schikken allen zich om het knappend haardvuur, dat zelfs in den zomer dikwijls wordt aan-

DE HOUSE-BOAT.

gestoken, al was het alleen voor de gezelligheid. In de houseboat vinden wij ook dat plekje terug, er is een diningroom, er is een drawingroom en de gasten uit de stad vinden die beide evenzeer met smaak gemeubeld, alsof het een kasteeltje op het land, of 't een flat in Londen was.

Boven op het dak onder de groote zonnetent verzamelt het gezelschap zich bij mooi weer; aardige slaapkamertjes, herinnerend aan de hutten van een mailboot, komen uit op de gang, die naar

de keuken leidt. Niets mist men op de houseboat, alleen de zorgen van de huisvrouw worden lichter, de gastheer waant zich ver van het drukke Londen en als men 's avonds onder een mooien sterrenhemel nog eens het bootje losmaakt en zich onder muziek op de Theems laat wiegelen, dan denkt men niet aan het hofleven van Hamptoncourt, maar ziet alleen den gevelrand tegen de donkere lucht, en de donkere boomen in de verte.

ANNA BIENFAIT.

LUPINEN.

DE stedeling, die in 't hartje van den zomer de reisschoenen aantrekt, om te genieten van Gelderlands schoone dreven, zal op zijne vele omzwervingen door de vrije natuur ongetwijfeld een gewas ontmoeten, dat hij op 't eerste gezicht eerder voor eene sierplant, dan voor een landbouwgewas aanziet.

Het gewas maakt dan ook tusschen de gewone aardappel- en korenvelden onzer zandstreken op iedereen, zelfs nog op den landbewoner, die er dagelijks van kan genieten, een hoogst bekoorlijken indruk, vooral later, in Augustus, wanneer het prijkt in volle zomerglorie met zijne talrijke, gele bloemtrossen, die den wandelaar reeds uit de verte tegengeuren.

Toch is de gele lupine, *Lupinus luteus* L. — want die bedoelen we — een landbouwgewas bij uitnemendheid, dat geenszins om de sierlijke bladeren en de schoone bloemen wordt verbouwd, maar voornamelijk voor groenbemesting, d.i. voor verbetering en vruchtbaarmaking van den schralen zand- en heidegrond. De welige plantenmassa wordt in vollen bloei of iets later, wanneer de peulen reeds gezet zijn, ondergeploegd en levert na verrotting uitstekend voedsel voor het opvolgende rogge-, haver- of aardappelgewas, dat in zoo'n geval de gebruikelijke bemesting met stal- of kunstmest geheel en al, ten minste goeddeels, kan ontberen.

't Zij mij vergund over dit gewas, ter begeleiding van nevensstaande foto's, het een en ander mede te deelen.

Evenals alle gewassen heeft ook de lupine hare geschiedenis. De witte lupine, *Lupinus albus* L., is in zuidelijke streken, met name in de kustlanden en op de eilanden van de Middellandsche Zee, reeds lang als cultuurgewas bekend. THEOPHRASTUS, in de 4de eeuw v. C., vermeldt haar teelt in Griekenland en nog vroeger werd ze op Kreta en in Egypte verbouwd. Ook de Romeinen hebben haar gekend, zooals duidelijk blijkt uit het vinden van zaden bij de opgravingen van Pompeji, alsmede uit mededeelingen van CATO, COLUMELLA, PLINIUS en andere Romeinsche schrijvers.

De witte lupine heeft bijzonder mooie, blauwachtig witte bloemen en groote, platronde, geelwitte zaden. Ze wordt in genoemde streken voornamelijk verbouwd voor veevoer en groenbemesting — in de tuinen bij de cultuur van olijfboomen, druiven, sinaas-appels, citroenen enz. —, hoewel de goed toebereide zaden in sommige gevallen ook bij wijze van toespis op tafel verschijnen.

Bij ons ziet men ze soms als sierplant in tuinen, vooral in kindertuintjes, maar nooit als landbouwgewas: ze eischt om goed te gedijen een warmer klimaat dan het onze. Alle pogingen, die vooral in 't begin der laatste en in de voorlaatste eeuw werden aangewend, om de witte lupine in onze streken te acclimatiseeren, zijn dan ook volslagen mislukt.

Meer geluk had BORCHHARDT, een landbouwer uit de Pruisische provincie Saksen, die in 1840 de teelt der gele lupine begon, welke tot dien tijd uitsluitend als sierplant in tuinen werd gekweekt. Zijne proeven slaagden in ieder opzicht, zoodat deze lupine weldra in geheel Noord-Duitschland en sedert 1852 ook in ons land als landbouwgewas werd verbouwd.

De gele lupine, *das Gold der Wüste*, heeft een vrij forschen, weinig vertakten stengel met sierlijke handvormig samengestelde bladeren. De geurige, goudgele bloemen staan in kransen aan den top van den stengel. De peulen zijn dicht behaard, de zaden niervormig en meestal wit- of zwartbont, d.w.z. wit met zwarte of zwart met witte haakvormige vlekken.

Bij weligen groei valt de opbrengst niet tegen: ze kan betrekkelijk veel groene massa en in rijpen toestand veel zaad leveren.

Daarbij is ze weinig gevoelig voor lage temperaturen, goed bestand tegen droogte en met den schraalsten grond nog tevreden, zoodat we in de gele lupine inderdaad een gewas van vrij groote waarde hebben, vooral voor groenbemesting. Voor veevoer deugt ze minder, zoowel door den min of meer bitteren smaak als wegens de giftige werking, die ze op het dierlijk organisme kan uitoefenen. De giftstof (*lupinotoxine* of *ictrogeen*), die trouwens niet altijd voorkomt, kan bij schapen en andere dieren eene leverziekte, de *lupinose*, veroorzaken, welke gewoonlijk met den dood eindigt.

De blauwe of smalbladige lupine, *Lupinus angustifolius* L., is in vele gevallen even geschikt als de gele. Ze maakt meer blad, wordt forscher en groeter, maar is minder bestand tegen langdurige droogte. De bloemen zijn blauw, de groote, bijna kogelronde zaden aschgrauw met dofwitte kleur.

Opmerkelijk is de vrij snelle groei, waardoor ze nog zeer laat, b.v. nog in 't begin van Augustus als stoppelgewas na rogge kan worden gezaaid.

Eene afwijkende soort in meer dan één opzicht is de overblijvende lupine, *Lupinus polyphyllus* Dougl. Vooreerst ligt haar vaderland niet in de Oude, maar in de Nieuwe Wereld, met name in Noord-Amerika, en verder is ze overblijvend (8-10 jaar), terwijl alle andere lupine-soorten éénjarig zijn. Ook is ze door de lage opbrengst geen landbouwgewas, enkel sierplant, die echter door hare mooie verschijning en de gemakkelijke kweek voor vele tuinen vrij groote waarde heeft. Ze vormt in 't eerste jaar enkel bladrozetten, daarna ieder jaar — in 't laatst van Mei en in 't begin van Juni — eenige krachtige stengels met lange, blauwe, veelbloemige trossen, zie onze foto's. De kleine, ronde, bruinachtige zaden kunnen bij alle groote zaadhandelaren gekocht en later gemakkelijk zelf gewonnen worden.

Voor groenbemesting zaait men de gele lupine zoowel op bestaand bouwland als op heidegrond, die ontgonnen zal worden. Te voren wordt de grond voldoende losgemaakt en in 't najaar bemest met kali en fosforzuur, b.v. met 800 K.G.

kainiet en 600 K.G. slakkenmeel per H.A. Vreest men, dat de wortelbacteriën, die in 't leven der vlinderbloemige planten zoo'n belangrijke rol spelen, niet aanwezig zijn, dan geeft men in 't voorjaar bij het zaaien 3-4000 K.G. entaarde, d.i. grond, die afkomstig is van een akker, waarop het vorige jaar welige lupinen groeiden.

Omstreeks 1 Mei wordt gezaaid, meestal breedwerpig en 2 H.L. per H.A. Het zaad, hoewel vrij groot van stuk, verdraagt geene zware bedekking met aarde: een zaaidiepte van 2-3 c.M., op zeer drogen grond iets dieper, is voldoende. Breedwerpig gezaaid moet men dus licht ineggen, daarna zoo noodig rollen.

Na de kieming staat de groei der bovenaardsche organen geruimen tijd stil. Dit duurt tot de eerste wortelknolletjes — feitelijk bacteriekolonies — zijn gevormd. Dan schiet het gewas vrij snel op, bloeit in Augustus en wordt in September, soms ook later in den herfst, of zelfs in 't volgende voorjaar ondergeploegd.

Natuurlijk kan men op schralen bodem ook voor tuin- en boschaanleg van de grondverbeterende werking der gele lupine profiteren. In 't algemeen wordt dan gehandeld als boven is aangegeven. Wie b.v. een pas aangelegden weg wil beplanten, doet goed de berm van den weg gedurende twee of meer jaren met lupinen te bezaaien en eerst daarna de laanboomen te planten, of ook, men pote de boomen direct en verbouwe daartusschen op de berm gedurende een paar jaar lupinen, die jaarlijks worden ondergespit.

J. Z. TEN RODENGATE MARISSEN.

LUPINEN. (*Lupinus polyphyllus* Dougl.)